

Josep Lluís Bausset i Ciscar, professor i activista valencià

DAVID PAGÈS I CASSÚ

Josep Lluís Bausset i Ciscar, un dels baluards més sòlids del valencianisme històric, després d'una vida exemplar i fructífera al servei de la llengua, la cultura i les llibertats nacionals del País Valencià, va morir el proppassat diumenge 3 de juny, a l'edat de 101 anys. En ocasió del seu centenari, tinguérem ocasió d'entrevistar-lo al seu domicili de l'Alcúdia (Ribera Alta). L'entrevista, que ara reproduïm en aquestes pàgines i que va ser l'última que se li va fer per a un mitjà de comunicació escrit, sortí publicada el 19 de desembre del 2010 en el suplement dominical del *Diari de Girona*.

Josep Lluís Bausset (Paiporta, 1910), un dels mestres de Joan Fuster, és considerat l'últim supervivent de la generació d'intel·lectuals valencians que impulsaren el moviment que ha pres el nom de Segona Renaixença.

Bausset, que continua ben actiu, ha conreat múltiples facetes al llarg de la seva vida: activista

Activista cultural, farmacèutic, polític, professor, químic... Amb quina etiqueta us sentiu més identificat?

Sens dubte, amb la de professor.

«Josep Lluís Bausset: un maulet de cent anys», és el títol d'un article de Santi Vallés, el vostre biògraf, signat per moltes altres persones, aparegut en diferents mitjans de comunicació amb motiu del vostre centenari. Quantes coses que es poden dir en tan poques paraules!

No voldria haver rebut cap homenatge. En fuig, de tot això. Vull passar per la vida com un altre qualsevol. He procurat, això sí, no fallar allà on he estat, però sempre he volgut estar a la tercera o quarta fila.

El passat 27 de febrer, a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània de València, rebéreu un homenatge en el qual van intervenir Eliseu Climent, Alfons Llorenç, Robert Martínez, Jordi Pujol, el pare abat Josep M. Soler, Francisco Tomàs i Santi Vallés. Tots ells van subratllar el vostre compromís amb el país, el vostre esforç i el vostre servei fet sempre discretament.

Com que no sóc gens procliu als homenatges, jo em trobava allí un poc incòmode. Tot i això, t'he de dir que he estat molt agraït de rebre'ls, aquest i els altres. Ara bé, de tots els que he

cultural, bibliòfil, botànic, farmacèutic, humanista, professor, polític, químic... La passió per la globalitat, però, sempre l'ha entesa a partir dels principis del civisme, la democràcia i l'amor a la pàtria.

La seva vida ha estat i és un gran convit a treballar de manera altruista a favor del País Valencià i dels trets bàsics de la seva identitat, en especial la llengua —des de sempre ha invertit moltes energies a favor de la seva unitat— i la cultura. Fa pocs mesos va complir cent anys i, arran d'aquest fet, ha rebut diferents homenatges, dos de molt especials: el primer, el 27 de febrer, a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània; el segon, l'11 de setembre, a l'Alcúdia, el seu poble.

La seva tasca, que es pot definir amb els adjectius d'incessant, fecunda i gegantina, suposa, per a tots plegats, un motiu de joia i un estímul.

Dia que el Bloc Nacionalista li reté homenatge (any 1992)



tingut enguany, n'hi va haver un que em va fer una especial il·lusió. Un grup nombrós de xiquets, coordinat per la seua professora, que havia estat alumna meua, em van fer arribar tot un conjunt de treballs on hi havia dibuixos, escrits i dedicatòries a la meua persona. Vaig tindre una alegria molt gran.

Què implica, segons vós, ser valencià?

Tindre un amor complet per la terra on un va néixer. L'estima pel País Valencià és l'estima del fill a la mare. No s'ha de menystindre ningú, però tampoc no vull que ningú menystinga el nostre país. Es diu que els valencians tenim allò d'ésser sempre *festers* i que, en tindre tot això, ja som feliços. Ara bé, tenim un defecte: valorem molt el que ve de fora i, en canvi, no donem prou importància al que és nostre. Si som capaços de fer una festivitat tan ben organitzada com les Falles, com no hem de ser capaços d'organitzar un país? Una certa capacitat de vertebració, sí que la tenim, però l'hauríem de canalitzar.

Ens consta que el vostre compromís amb la llengua, la cultura i el país van néixer ben aviat...

El primer record que em ve al cap és el de l'ama de la farmàcia on treballava mon pare, que solia llegir-me en veu alta una poesia que apareixia en el *Diario de Valencia*. Era en valencià, i així vaig aprendre a llegir en la meua llengua. A més d'aquesta anècdota, n'hi ha dos més que podrien explicar també aquest compromís. L'una, a la dècada dels anys vint, quan vaig ser castigat per parlar en valencià a l'Acadèmia Cavanilles, on jo estudiava. Aquella va ser la primera lliçó que va esvalotar la meua consciència identitària. I l'altra, mentre jo estudiava a Madrid. Allà, i arran del contacte que vaig mantindre amb uns estudiants bascos, vaig descobrir la realitat d'una altra llengua que, com el valencià, era trepitjada per la dictadura de Primo de Rivera. Aquells joves em van obrir els ulls a una realitat nova. Em van fer comprendre que la meua llengua era útil per a comunicar coses.

Què li diríeu, a un valencià que qüestionés la unitat de la llengua catalana?

Li contestaria amb una evidència filològica tan aclaparadora com el fet que les paraules bàsiques que emprem catalans i valencians per a designar les parts del cos humà són idèntiques. I, també, que ja és hora de desterrar tòpics malintencionats, com ara el que diu que els catalans ens volen arravatar la nostra llengua. Els catalans no ens han furtat mai res.

Abans de la guerra, en els anys trenta, ja vàreu començar a sovintejar els cenacles del valencianisme...

L'any 1927 comence la carrera de Farmàcia a Madrid. En 1931 m'hi llicencie. Llavors torne a València per ampliar els estudis de Farmàcia amb dues carreres noves: Químiques i Magisteri. És en aquest moment quan vaig poder establir contacte amb els grups culturals i polítics que treballaven pel redreçament identitàri. Vaig trobar-hi l'aixopluc d'algunes entitats, com ara l'Agrupació Valencianista Republicana, el Centre d'Actuació Valencianista... O l'Agrupació Valencianista Escolar, en qualitat de membre de la qual vaig participar en la signatura de les Normes de Castelló de l'any 1932.

Des de la perspectiva del temps, com les valoreu, aquelles Normes?

Les Normes de Castelló són l'adaptació de les normes fabrianes a les particularitats del valencià. Hi vaig intervindre com a vocal de Ciències. Va ser un episodi de molta importància, perquè era necessari que hi haguera una normativa de l'ortografia, de la sintaxi... i de tota la llengua. Va ser l'única manera de posar fi a l'anarquia que hi havia en l'escriptura. Fins aleshores, cadascú escrivia com volia.

Com vàreu viure la guerra?

L'any 1937 m'incorpore a files. Vaig ser destinat a Barcelona, a la Direcció General de Farmàcia, i, temps més tard, com a tinent farmacèutic, a l'exèrcit de Llevant, on vaig estar al capdavant d'un dipòsit de medicaments i materials de cura.

L'any 1940 torneu a València. Va ser llavors quan vàreu conèixer Joan Fuster?

L'any quaranta comence a fer classes particulars a València. Era una de les poques eixides laborals que tenia en aquells moments. M'hostatjava a la pensió Faus, on vaig coincidir amb joves de diferents comarques, entre els quals hi havia Joan Fuster. Amb ell, però, no hi vaig tindre cap relació fins que un dia me'l trobí en una llibreria de vell del carrer de la Nau. Ell buscava llibres en valencià. Jo també. I així va començar la nostra amistat. T'estic parlant de l'any 1942. De seguida ens adonàrem que ideològicament érem molt afins.

Vós l'introduíreu en el valencianisme de postguerra. Santi Vallés ha escrit que, per a Fuster, esdevinguéreu un mestre en el seu aprenentatge valencianista i que li ensenyàreu les claus de l'activisme cultural i polític de pre-guerra.

Jo, com altres, li vaig contar tot el que sabia en relació amb l'activisme cultural i polític de pre-guerra, pel qual ell estava molt interessat. Li explicava com funcionava tot allò i, al mateix temps, li proporcionava exemplars d'algunes publicacions, com ara la revista *El Camí* o el setmanari *Acció*...

L'any 1962 va aparèixer el llibre *Nosaltres els valencians*, de l'escriptor de Sueca. Què va suposar l'aparició d'aquest llibre?

Fuster és la màxima autoritat en el retrobament del poble valencià. Per a mi és com si estigués viu, ell i els altres. *Nosaltres els valencians* va ser un terratrèmol, un autèntic revulsiu. Deia el que estava soterrat en molta gent i el que ningú no s'atrevia a dir i a fer. Fuster va transmetre a la societat una idea noble i suprema de país que quedarà per sempre.

Amb Joan Fuster vàreu crear una tertúlia a València on s'incorporaren, amb el temps, personatges ben importants, tant del País Valencià com de les Illes i del Principat. Quin record en teniu, d'aquelles trobades?

Es remunten als anys quaranta. Aprofitant que el dilluns era el dia que la Societat Filharmònica organitzava el concert setmanal, vam començar a reunir-nos a València, de manera informal, mentre preniem cafè, per parlar, per deba-

tre temes d'interès o notícies d'actualitat. Amb el temps van anar incorporant-s'hi nous tertulians, entre ells professors catalans que feien classes a la Universitat de València, com ara Miquel Taradell, Joan Reglà, Emili Giralt, Ernest Lluch, Josep Fontana... També hi venia un jove i molt interessant Eli-seu Climent. Aquestes tertúlies van constituir un espai de llibertat i de valencianisme i, des del pluralisme, el respecte i la tolerància, han marcat una manera de fer i de pensar que poden haver ajudat, i encara poden ajudar, a obrir horitzons de futur. Ens continuem reunint cada dilluns. Ara, a la cafeteria de la Societat Coral El Micalet, al carrer Guillem de Castro.

Mantinguéreu una estreta relació amb els grans intel·lectuals valencians del segle xx: Vicent Andrés Estellés, Xavier Casp, Ferrer Pastor, Joan Fuster, Garcia Richart, Sanchis Guarner, Enric Valor, Vicent Ventura...

Sí, efectivament. Tots ells, i molts d'altres, eren homes íntegres i savis que formaven part d'una generació d'intel·lectuals als quals devem el vertader sentit de la reivindicació de la nostra consciència com a poble.

És coneguda la vostra participació en la presentació del Diccionari català-valencià-balear a l'Ajuntament de València l'any 1951, o bé en la famosa campanya «Més de 20.000 valencians demanen l'ús del valencià en actes religiosos», impulsada a partir de 1965 arran del Concili Vaticà II...

Després de la guerra, i de seguida que em va ser possible, vaig voler participar en la represa cultural i nacional del país: participant en tertúlies; organitzant conferències; fent classes de valencià a l'Alcúdia i altres pobles del voltant; activant una emissora de ràdio; fundant, amb altres persones, les revistes *Parlem* i *Vencill...* I, dels actes que esmentes, la veritat és que en tinc un record molt especial.

Quina ha de ser la relació del País Valencià amb la resta dels Països Catalans?

Hauria de ser una relació de coincidència total en qüestions culturals, econòmiques, polítiques, socials... Els Països Catalans haurien de formar un estat confederal com els Estats Units d'Amèrica.

¿Té vigència, avui, el concepte de Països Catalans?

El que sobre el paper podria ser un concepte ben raonable atenent aquestes coincidències entre Catalunya, el País Valencià i Mallorca, la realitat fa que hui per hui siga un



Amb Raimon, a la Universitat de València, el dia que donaren al cantant la Medalla d'Or de la Universitat (14 desembre 2009)

concepte molt difícil de dur a la pràctica, ja que les circumstàncies actuals no són gens propícies a la implantació d'eixa idea.

Com veieu el futur del País Valencià?

Jo sóc realista, ni pessimista ni optimista. A vegades el veig negre, però, malgrat tot, hi confie. Mira, la pilota valenciana, de què sóc molt aficionat, jo creia que duraria només dues generacions, perquè estava prou malament. Però ara ha fet una reviscolada i estan eixint nous jugadors que podran fer que dure. Amb la llengua i el país, pense que pot passar una cosa semblant.

Què proposaríeu perquè el valencià tingui més força?

Sobretot ha de triomfar a través de les escoles. És la llavor. El món de l'ensenyament és una de les grans esperances del país. També ha de triomfar al carrer.

Què els demanaríeu, als governants, en matèria d'identitat, llengua i cultura pròpies?

Els demanaria que incentivaren l'escola valenciana, que utilitzaren la llengua en actes públics i que Canal 9 fóra tot en valencià.

Quines coses us ha ensenyat la vida?

De ser pacient. Si vols aconseguir èxits, encara que siguen parcials, has de ser pacient. M'he esforçat a ser-ho amb tot: amb els altres, amb la faena, amb la llengua, amb la terra...

Què hi teniu, sobre la taula de treball, en aquests moments? Teniu pensat escriure unes memòries?

Aquests últims mesos he participat activament en la recollida de signatures per una televisió sense fronteres, propiciada

per Acció Cultural del País Valencià. Continue escrivint cròniques en la premsa, com ara al diari *Levante-EMV* i altres publicacions, i procure estar molt atent als fets d'actualitat. Quant al que dius de les Memòries, pense que la biografia de Santi Vallés, en forma d'entrevista llarga, ja fa aquesta funció.

«Servidor de vostè i de la pàtria.» Ens consta que aquestes són les paraules finals de la felicitació de Nadal que envieu als vostres amics i coneguts...

He procurat ser un servidor de la pàtria,

perquè la pàtria és una cultura, una llengua, una manera de ser arrelades en unes persones concretes i en un territori estimat.

Us deixem una pregunta perquè parreu de la vostra muller: Matilde Verdú.

Casar-me amb la Matilde ha sigut una de les decisions més encertades de ma vida. Si no haguera sigut per ella, no podria haver fet moltes de les coses que he fet. Ens vam casar l'any 1950 —ja fa seixanta anys— i ens en vam anar de viatge de noces a Barcelona,

Montserrat i Mallorca. Hem tingut tres fills: dues noies i un noi.

Ens consta que Montserrat ha estat un lloc referencial en la vostra vida...

Montserrat té per a mi una significació molt especial. Culturalment, perquè des de sempre he admirat el paper capdavanter del monestir en la recuperació de la nostra consciència identitària i, personalment, perquè des de fa més de vint-i-cinc anys el meu fill Josep Miquel és un dels integrants de la seua comunitat monàstica. ♦

Enric Garriga Trullols, occitanista

TERESA CLOTA



Enric Garriga en l'Associació Catalana de Washington (3 de juny del 2008)

Enric Garriga i Trullols, cofundador i president del Cercle d'Agermanament Occitano-Català (CAOC), va morir el novembre passat. La seva contribució a la divulgació de la llengua i la cultura occitanes mereix ser coneguda pel seu mèrit i pels resultats obtinguts. De jove, va recórrer tot Occitània per conèixer la gent i el país, quan, en ple franquisme, el coneixement de la nació germana era imperceptible. En sorgir el CAOC (1977), per iniciativa de Josep Maria Batista i Roca, Enric Garriga va iniciar un intercanvi cultural intensiu amb Occitània. Convocà occitanistes i representants d'entitats culturals a organitzar jornades occitano-catalanes, trobades i aplecs.

Amb el CAOC hem resseguit tot Occitània. Garriga tothora va fer costat als qui lluiten per la llengua i, entre actes acadèmics, institucionals i populars, gent que tenien l'occità passiu,

la revifaven; alguns alcaldes, en recepcions públiques, s'atrevien a usar-lo per primera vegada, i instigava els capellans a dir la missa en occità. Garriga provocava situacions d'ús que no haurien estat consentides als occitans. Les relacions institucionals i les rutes sempre eren amb un traductor occità darrere els guies i els parlaments oficials en francès, per enaltir l'occità i constatar-ne la utilitat. De l'acostament a la llengua i la coneixença de la cultura i la història pariones, en sorgí la germanor. La feina exemplar d'Enric Garriga de donar testimoni i encoratjament als qui lluitaven, en temps de precarietat, per instar reivindicacions de política lingüística ha estat fructífera. Quan al Parlament es va debatre la llei de l'occità, hi va ser convidat, i sempre defensà la necessitat d'establir l'estàndard de l'occità. Comptem amb els esplets de l'arbre que agermana la nació catalano-occitana, com augurava Verdguer: «del llorer immens / que abrigar comença, / ací els catalans, / allà els de Provença».

Enric Garriga i Trullols, cofundador i president de l'Institut de Projecció Exterior de la Cultura Catalana (IPECC), sempre es va adherir a la lluita per la llengua, la cultura, el fet social i la unitat dels Països Catalans. Amb l'IPECC, organitzà actes commemoratius de fets històrics al lloc on havien ocorregut; i vam resseguir les petges catalanes de l'expansió de Catalunya per la Mediterrània i, a Europa, els lloc d'exili dels herois catalans de 1714. Va ser cofundador dels Premis Batista i Roca, de reconeixement als qui treballen per Catalunya a l'exterior. Garriga maldà pel desvetllament de la consciència nacional: «No hem d'explicar només que tenim una llengua, una història, una cultura i unes celebritats. El que s'ha de saber és que volem la independència.» El seu treball va ser sempre arran de poble, amb coratge i tenacitat. ♦